

PRZEDMOWA 11
WYKAZ SKRÓTÓW 13

CZEŚĆ I. SSAKI

GRUCZOŁY DOKREWNE, *GLANDULAE ENDOCRINAE* 17

Gruzoł tarczowy (tarczycy), *glandula thyroidea* 19

- Cechy gatunkowe 21
- Mięsożerne 21
- Świnia 22
- Przeżuwacze 22
- Koń 22

Gruzoły przytarczycowe (prztarczycy), *glandulae parathyroideae* 22

- Cechy gatunkowe 24
- Mięsożerne 24
- Świnia 24
- Przeżuwacze 24
- Koń 24

Przysadka, *hypophysis (glandula pituitaria)* 25

Szyszynka, *glandula pinealis* 27

Nadnercze (gruczoł nadnerczowy), *glandula adrenalis (glandula suprarenalis)* 28

- Cechy gatunkowe 31
- Mięsożerne 31
- Świnia 31
- Przeżuwacze 32
- Koń 32

UKŁAD NERWOWY, *SYSTEMA NERVOSUM* 33

Układ nerwowy ośrodkowy, *systema nervosum centrale* 39

Rdzeń kręgowy, *medulla spinalis* 39

- Opony rdzenia kręgowego, *meninges spinales* 39
  - Opona twarda rdzenia, *dura mater spinalis* 39
  - Pajęczynówka rdzenia, *arachnoidea spinalis* 40
  - Opona miękka rdzenia, *pia mater spinalis* 40

Budowa rdzenia kręgowego 41

Mózgowie, *encephalon* 50

- Opony mózgowia, *meninges encephali* 50
  - Opona twarda mózgowia, *dura mater encephali* 50
  - Pajęczynówka mózgowia, *arachnoidea encephali* 52
  - Opona miękka mózgowia, *pia mater encephali* 53

Tętnice mózgu, *arteriae cerebri* 53

Żyły mózgu, *venae cerebri* 55

Płyn mózgowo-rdzeniowy, *liquor cerebrospinalis* 59

Rozwój mózgowia 59

Ogólny wygląd i wielkość mózgowia 61

Kresomózgowie, *telencephalon* 61

Półkula, *hemispherium* 63

- Płaszcz nowy albo wtórny, *neopallium* 66
- Węchomózgowie, *rhinencephalon* 72
- Ciało prążkowane, *corpus striatum* 79
- Komorą boczną, *ventriculus lateralis* 80
- Międzymózgowie, *diencephalon* 82
  - Podwzgórze, *hypothalamus* 83
  - Niskowzgórze, *subthalamus* 87
  - Wzgórzomózgowie, *thalamencephalon* 87
- Śródmózgowie, *mesencephalon* 91
  - Konar mózgu, *pedunculus cerebri* 92
  - Nakrywka śródmózgowia, *tegmentum mesencephali* 92
  - Pokrywa śródmózgowia, *tectum mesencephali* 93
- Tyłomózgowie wtórne, *metencephalon* 96
  - Most, *pons* 96
  - Móżdżek, *cerebellum* 98
  - Komorą czwartą, *ventriculus quartus* 102
- Rdzeniomózgowie lub rdzeń przedłużony, *myelencephalon s. medulla oblongata* 103

Układ nerwowy obwodowy, *systema nervosum periphericum* 107

- Nerwy czaszkowe, *nervi craniales* 109
  - I. Nerwy węchowe, *nn. olfactorii* 110
  - II. Nerw wzrokowy, *n. opticus* 112
  - III. Nerw okoruchowy, *n. oculomotorius* 112
  - IV. Nerw błoczkowy, *n. trochlearis* 114
  - V. Nerw trójdzielnny, *n. trigeminus* 115
    - V/1. Nerw oczny, *n. ophthalmicus* 117
    - V/2. Nerw szczękowy, *n. maxillaris* 120
    - V/3. Nerw żuchwowy, *n. mandibularis* 124
  - VI. Nerw odwodzący, *n. abducens* 128
  - VII. Nerw twarzowy (n. pośrednio-twarzowy), *n. facialis* (*n. intermediofacialis*) 128
  - VIII. Nerw przedsionkowo-ślimakowy, *n. vestibulocochlearis* 131
  - IX. Nerw językowo-gardłowy, *n. glossopharyngeus* 132
  - X. Nerw błędny, *n. vagus* 134
  - XI. Nerw dodatkowy, *n. accessorius* 141
  - XII. Nerw podjęzykowy, *n. hypoglossus* 142
- Nerwy rdzeniowe, *nervi spinales* 142
  - Nerwy szyjne, *nervi cervicales* 145
    - Splot szyjny, *plexus cervicalis* 146
    - Nerw przeponowy, *n. phrenicus* 147
    - Splot ramienny, *plexus brachialis* 151
      - Nerw dogrzbietowy łopatki, *n. dorsalis scapulae* 152
      - Nerw podobojczykowy, *n. subclavius* 152
      - Nerw nadłopatkowy, *m. suprascapularis* 152
      - Nerwy podłopatkowe, *nn. subscapulares* 153
      - Nerw mięśniowo-skórny, *n. musculocutaneus* 153
      - Nerw pachowy, *n. axillaris* 154
    - Nerwy piersiowe doczaszkowe, *nn. pectorales craniales* 156
    - Nerw piersiowy długi, *n. thoracicus longus* 156
    - Nerw piersiowo-grzbietowy, *n. thoracodorsalis* 156

- Nerw piersiowy boczny, *n. thoracicus lateralis* **156**
- Nerwy piersiowe doogonowe, *nn. pectorales caudales* **156**
- Nerw promieniowy, *n. radialis* **156**
- Nerw pośrodkowy, *n. medianus* **159**
- Nerw łokciowy, *n. ulnaris* **163**
- Nerwy piersiowe, *nervi thoracici* **165**
- Nerwy lędźwiowe, *nervi lumbales* **166**
- Nerwy krzyżowe, *nervi sacrales* **166**
- Nerwy ogonowe, *nervi caudales (coccygei)* **167**
- Splot lędźwiowy, *plexus lumbalis* **167**
  - Nerw biodrowo-podbrzuszny, *n. iliohypogastricus* **167**
  - Nerw biodrowo-pachwinowy, *n. ilioinguinalis* **168**
  - Nerw płciowo-udowy, *n. genitofemoralis* **168**
  - Nerw skórny boczny uda, *n. cutaneus femoris lateralis* **168**
  - Nerw udowy, *n. femoralis* **168**
  - Nerw zasłonowy, *n. obturatorius* **169**
- Splot krzyżowy, *plexus sacralis* **171**
  - Nerw pośladkowy doczaszkowy, *n. gluteus cranialis* **171**
  - Nerw pośladkowy doogonowy, *n. gluteus caudalis* **171**
  - Nerw skórny doogonowy uda, *n. cutaneus femoris caudalis* **171**
  - Nerw kulszowy, *n. ischiadicus* **171**
  - Nerw sromowy, *n. pudendus* **181**
  - Nerwy odbytnicze doogonowe, *nn. rectales caudales* **181**
- Układ nerwowy autonomiczny, *systema nervosum autonomicum* 182**
  - Część współczulna, *pars sympathica* **184**
    - Pień współczulny, *truncus sympathicus* **185**
  - Część przywspółczulna, *pars parasymphathica* **193**
- NARZĄDY ZMYŚLÓW, *ORGANA SENSUUM* 197**
- Narząd wzroku, *organum visus* 199**
  - Gałka oczna, *bulbus oculi* **199**
    - Błona włóknista gałki ocznej, *tunica fibrosa bulbi* **200**
    - Błona naczyiniowa gałki ocznej, *tunica vasculosa bulbi* **203**
    - Błona wewnętrzna gałki ocznej, *tunica interna bulbi* **206**
    - Soczewka, *lens* **210**
    - Ciało szkliste, *corpus vitreum* **211**
  - Narządy dodatkowe oka, *organa oculi accessoria* **212**
    - Mięśnie gałki ocznej, *mm. bulbi* **212**
    - Powięzie oczodołowe, *fasciae orbitales* **214**
    - Powieki, *palpebrae* **215**
    - Spojówka, *tunica conjunctiva* **216**
    - Narząd (aparatus) łzowy, *apparatus lacrimalis* **218**
  - Naczynia krwionośne i nerwy narządu wzroku **220**
    - Cechy gatunkowe **221**
      - Mięsożerne **221**
      - Świnia **221**
      - Przeżuwacze **222**
      - Koń **223**
- Narząd przedsionkowo-ślimakowy (ucho), *organum vestibulocochleare (auris)* 223**
  - Ucho zewnętrzne, *auris externa* **225**

- Przewód słuchowy zewnętrzny, *meatus acusticus externus* 225
- Małżowina uszna, *auricula* 226
- Ucho środkowe, *auris media* 231
  - Jama bębenkowa, *cavum tympani* 231
  - Błona bębenkowa, *membrana tympani* 232
  - Kosteczki słuchowe, *ossicula auditus* 232
  - Błona śluzowa jamy bębenkowej, *tunica mucosa cavi tympani* 234
  - Trąbka słuchowa, *tuba auditiva* 234
- Ucho wewnętrzne, *auris interna* 235
  - Błędnik kostny, *labyrinthus osseus* 235
  - Błędnik błoniasty, *labyrinthus membranaceus* 241
- Cechy gatunkowe 246
  - Mięsożerne 246
  - Świnia 246
  - Przeżuwacze 247
  - Koń 247

POWŁOKA WSPÓLNA, *INTEGUMENTUM COMMUNE* 248

Skóra 249

- Naskórek, *epidermis* 249
- Skóra właściwa, *dermis s. corium* 250
- Tkanka podskórna, *tela subcutanea* 251

Pochodne skóry 253

- Włosy, *pili* 253
- Gruczoły skóry, *glandulae cutis* 259
  - Gruczoły potowe, *glandulae sudoriferae* 259
  - Gruczoły łojowe, *glandulae sebaceae* 260
  - Gruczoły woskowinowe, *glandulae ceruminosae* 261
  - Sutki, *mammae* 261
- Opuszki, *tori* 264
- Narządy palcowe, *organa digitalia* 264
- Rogi, *cornua* 265
  - Cechy gatunkowe 269
  - Mięsożerne 269
  - Świnia 274
  - Przeżuwacze 277
  - Koń 302

CZEŚĆ II. PTAKI

WIADOMOŚCI OGÓLNE 315

APARAT RUCHOWY, *MOTORIUM* 317

Nauka o kościach i ich połączeniach, *osteologia et arthrologia* 317

- Kościec osiowy, *skeleton axiale* 318
  - Kości głowy, *ossa capitis* 318
    - Kości mózgowioczaski, *ossa cranii* 319
    - Kości twarzy (trzewioczaski), *ossa faciei* 321
  - Czaszka jako całość 324
  - Kręgosłup, *columna vertebralis* 325

- Kościec klatki piersiowej, *skeleton thoracis* 328
- Kości kończyn, *ossa membrorum* 331
  - Kości kończyny piersiowej (skrzydła), *ossa membri thoracici (alae)* 331
  - Kości kończyny miednicznej, *ossa membri pelvini (pelvici)* 338
- Nauka o mięśniach, *myologia* 345**
  - Mięśnie podskórne, *musculi subcutanei* 346
  - Mięśnie głowy, *musculi capitis* 346
    - Mięśnie żuchwy, *musculi mandibulae* 346
  - Mięśnie szyi, *musculi colli* 347
  - Mięśnie tułowia, *musculi trunci* 349
  - Mięśnie ogona, *musculi caudae (coccygis)* 351
  - Mięśnie kończyny piersiowej (skrzydła), *musculi membri thoracici (alae)* 351
    - Mięśnie stabilizujące obręcz kończyny piersiowej 351
    - Mięśnie skrzydła właściwe 353
    - Mięśnie naprężające błonę lotną 354
    - Mięśnie prostowniki i odwracacze skrzydła 354
    - Mięśnie zginacze i nawrotne skrzydła 356
  - Mięśnie kończyny miednicznej, *musculi membri pelvini (pelvici)* 359
    - Mięśnie miednicy i kości udowej 359
    - Mięśnie prostowniki stawu międzystępowego i zginacze palców 363
    - Mięśnie zginacze stawu międzystępowego i prostowniki palców 365

NAUKA O TRZEWIACH, *SPLANCHNOLOGIA* 367

- Aparat (układ) trawienny, *apparatus digestorius (systema digestorium)* 367**
  - Jama ustna, *cavum oris (cavitas oralis)* 367
  - Gardło, *pharynx* 369
  - Przełyk, *esophagus* 370
  - Otrzewna, *peritoneum* 371
  - Żołądek, *gaster* 372
  - Jelito, *intestinum* 374
  - Wątroba, *hepar* 378
  - Trzustka, *pancreas* 380
- Aparat (układ) oddechowy, *apparatus respiratorius (systema respiratorium)* 380**
  - Jama nosowa, *cavum nasi (cavitas nasalis)* 380
  - Krtań przednia, *larynx* 382
  - Tchawica, *trachea* 382
  - Krtań tylna, *syrinx* 382
  - Płuca, *pulmones* 384
  - Worki powietrzne, *sacci pneumatici* 388
- Aparat (układ) moczowo-płciowy, *apparatus urogenitalis (systema urogenitale)* 390**
  - Narządy moczowe, *organa urinaria* 390
    - Nerka, *ren* 390
    - Moczowód, *ureter* 391
  - Narządy płciowe samcze, *organa genitalia masculina* 391
    - Jądro, *testis* 391
    - Najądrze, *epididymis* 392
    - Nasieniowód, *ductus deferens* 393
    - Narząd kopulacyjny, *apparatus copulationis* 394
  - Narządy płciowe samicze, *organa genitalia feminina* 395
    - Jajnik lewy, *ovarium sinistrum* 395

Jajowód lewy, *oviductus sinister* 396

Jajo, *ovum*, kury 397

Stek, *cloaca* 399

Gruzoły dokrewne, *glandulae endocrinae* 400

NAUKA O NACZYNIACH (UKŁAD SERCOWO-NACZYNIOWY), *ANGIOLOGIA (SYSTEMA CARDIOVASCULARE)* 401

Serce, *cor* 401

Tętnice, *arteriae* 403

Żyły, *venae* 407

Układ chłonny i śledziona, *systema lymphaticum et splen (lien)* 409

Naczynia chłonne, *vasa lymphatica* 410

UKŁAD NERWOWY, *SYSTEMA NERVOSUM* 411

Układ nerwowy ośrodkowy, *systema nervosum centrale* 411

Rdzeń kręgowy, *medulla spinalis* 411

Mózgowie, *encephalon* 412

Komory mózgowia 414

Układ nerwowy obwodowy, *systema nervosum periphericum (peripheriale)* 415

Nerwy czaszkowe, *nervi craniales* 415

Nerwy rdzeniowe, *nervi spinales* 416

Układ nerwowy autonomiczny, *systema nervosum autonomicum* 418

Oddział piersiowo-lędźwiowy, *divisio thoracolumbalis (thoracolumbaris)* 418

Oddział czaszkowo-krzyżowy, *divisio craniosacralis* 420

NARZĄDY ZMYŚLÓW, *ORGANA SENSUUM (SENSORIA)* 422

Narząd wzroku, *organum visus* 422

Narządy dodatkowe oka, *organa oculi accessoria* 425

Narząd przedsionkowo-ślimakowy (ucho), *organum vestibulocochleare (auris)* 426

Pozostałe narządy zmysłów 428

POWŁOKA WSPÓLNA, *INTEGUMENTUM COMMUNE* 429

Skóra, *cutis* 429

Gruzoły skórne, *glandulae cutaneae* 431

Pióra, *pennae* 431

LITERATURA 437

SKOROWIDZ NAZW POLSKICH (CZEŚĆ I – SSAKI) 439

SKOROWIDZ NAZW ŁACIŃSKICH (CZEŚĆ I – SSAKI) 461

SKOROWIDZ NAZW POLSKICH (CZEŚĆ II – PTAKI) 475

SKOROWIDZ NAZW ŁACIŃSKICH (CZEŚĆ II – PTAKI) 492